

Становище
на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
на БАН във връзка с „Повелба за македонскиот јазик“ на МАНУ
от 03.12.2019 г.

Становището на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН за официалния език в Република Северна Македонија, изразявано многократно през годините, остава непроменено. Официалниот език на Република Северна Македонија представлява писмено-регионална норма на българскиот език (виж *Единството на българскиот език в миналото и днес*. – Български език, кн. 1, 1979; електронна версија на <<http://www.promacedonia.org/bugarash/ed/scans/skanove.htm>>).

В подкрепа на тоа становище можат да се приведат редица аргументи од езиково, историческо и културно естество, коишто се основаат на резултатите од многобројни научни истражувања на авторитетни български и чуждестранни учени.

Говорите од **непрекъсваемото диалектно земљиште на българскиот език** обхваќаат историко-географските области Мизија, Тракија и Македонија. Данните од историјата на јазикот категорично покажуваат, че по тези места не е имало компактно население различно од българското, ниту различен јазик од българскиот.

„Повелбата за македонскиот јазик на Собранието на МАНУ“ е пореден опит за некоректна подмяна на лингвистичната и историческата истина за произхода, същноста и функционирањето на официалната книжевна норма во Република Северна Македонија.

– Студијата „*Единството на българскиот јазик во миналото и днес*“ и сите понатамошни истражувања и становишта на Института за български јазик докажуваат несомнителноста на тезата за „многувековен континуитет на македонскиот јазик...“. **Континуитетот на българскиот јазик се протега и извън државните граници:** 1. Во Румелија – Северна Добруџа; 2. Во Србија – Поморавието и Западните покрајнини; 3. Во Вардарска Македонија; 4. Во Грција – Егејска Македонија и Западна Тракија; 5. Во Турција – Источна (Одринска) Тракија; 6. Во Албанија – Корчанско, Голо Бърдо, Мала Преспа, дел од Гора; 6. Во Косово – дел од Гора, Призренско (Жупа) и др.

– Тезата за диалектното многуобразије на „македонскиот јазик“ (со над „50 говори, кои го сочинуваат западното наречје, југоисточното наречје, како и групата на северни говори“) е некоректна и подменя објективниот факт, че тези говори се естествено продолжение на диалектите на българскиот јазик на југозапад. Обопштаващите томове на **Българскиот диалектен атлас** докажуваат на сите јазикови равништа, че особеностите на македонските диалекти се откриваат и во западни, и во источни български говори, коишто немаат ништо општо со географската област Македонија.

– По повод на тврдението, че „развијот на писмениот македонски јазик се врзува за најмалку две автохтони писма, глаголицата и кирилицата...“, сме длъжни да припомним, че българскиот карактер на Кирило-Методијевиот јазик бе докажан по научен пат опче през 19. век при зараѓањето на славјанското јазикознање. Нема чуждестранен учен, којшто да използва термин „старомакедонски“ вместо старобългарски. Таквот термин впрочем нема и во Повелбата на МАНУ. Врзката на нај-стариот славјански книжевен јазик со българската јазикова област опче се открива во основа на многобројни фонетични и лексикални черти. Цитираниот во документот на МАНУ словенски учен Ватрослав Облак општо употребува во трудовите си термините **старославјански** и **старобългарски** како апсолутни синоними и

многкратно подчертава, че неговите информатори са българи от Солунско, които никога не са стъпвали в България. В най-ново време редица чуждестранни учени не подменят нито същностно, нито терминологично истината за произхода и характера на старобългарския език и обективно привеждат обилен доказателствен материал за своите тези от цялата българска езикова територия в миналото и днес. Напр. изтъкнатият и ерудиран палеославист, славист и българист полски учен проф. Т. Шимански във всички свои трудове подчертава изключителната важност на старобългарския език за реконструкцията на праславянския („*редица думи, ...ще се включат в речника като праславянски въз основа най-вече на ранната им хронология в старобългарския език*“) и с конкретни диалектни примери от цялото българско езиково землище доказва своите твърдения (*Шимански* 1974, 1977, 1995, 2003). Въобще основната и най-авторитетна част от световната славистика в течение на близо век застъпва непредубеденото схващане за българския характер на Кирило–Методиевия език и за международното му значение за славянския езиков свят и за източноевропейското културно пространство. (*Иречек, К. 1929. История на българите; Гутшмидт, К. 1983. Развойни етапи на българския книжовен език през Възраждането, Исторически развой на българския език. I. Доклади (Първи международен конгрес по българистика. С. БАН.; Лихачов, Д. С. 1973. Развитие русской литературой X–XVII вв. Ленинград.; Цейтлин, Р. М. 1986. Лексика древеболгарских рукописей IX–XI вв. С. БАН и мн. др.)*

– По повод кодификацията на „стандартният македонски јазик“ напомняме отново, че в науката съществуват параметри, които се използват като критерии за типологизиране на националните книжовни езици според особеностите на процеса на тяхното формиране. Писмено-регионалната норма в днешната Република Северна Македония е много късно явление в европейската лингвистична действителност, което датира от средата на XX в. и няма нищо общо с естественото възникване и развитие на европейските книжовни езици. Тя е резултат на вторична кодификация (прекодификация) на книжовния български език. Решението за създаване на книжовната норма в Социалистическа република Македония е взето на определена дата (2 август 1944 г.), на определено място (в манастира „Св. Прохор Пчински) с политически декрет. Красноречиво е чистосърдечното признание на един от членовете на първата езикова комисия – Г. Киселинов: „*Литературният јазик го прават литераторите и журналистите, а филолозите имат само да установат формите на јазикот. Ама денеска, ако сакаме да земеме едно наречје од нашиот јазик като литературен јазик, немаме време да чекаме да се прави тој јазик. Ние сме исправени пред вопросот да имаме литературен јазик, а немаме време и не можеме да чекаме тој јазик да го направат поети, книжевници и журналисти*“ (стр. 3 от „Стенографски белешки од Првата јазична комисија“. Скопје. 2000).

– Прекодификацията в Социалистическа република Македония е резултат от работата на три комисии за създаване на македонски език и правопис. Целта е максимално отдалечаване на тази изкуствено създадена норма от българския език на фонетично, графично и лексикално равнище. Българският книжовен език е бил изкуствено частично диалектизиран, за да се получат различия предимно в областта на фонетиката, акцентологията и графиката. Въвеждат се сръбските букви *љ, њ, ј, џ*, изхвърля се буквата *ѝ* (като „българска“) и се заменя с апостроф, защото звукът *ѝ* съществува в диалектите във Вардарска Македония (*тѝга* става *т'га*). Дори фактът, че в „Повелбата“ на МАНУ думата *памет* е заменена с изкуствено конструираната чуждица *меморија* е достатъчно красноречив за деконструкцията на българския книжовен език, извършвана в Скопие.

– Фактът, че „македонскиот јазик се изучува на голем број странски университети“ се дължи на државната политика на РСМ, по-рано БЮРМ, за целенасочено субсидиране на чуждестранни лекторати. В този смисъл българската држава е длъжник на българистиката, която от утвърдена специалност в големите световни университети, в наши дни е сведена почти само до курсове за изучаване на български език с по няколко студенти.

– Факт е, че „македонскиот јазик и неговите дијалекти се впишани во“ *Общославянския лингвистичен атлас (ОЛА)* и *„Европейския лингвистичен атлас“ (ЕЛА)*. Прочитът на всички карти от тези атласи обаче за пореден път доказва, че диалектните фонетични, морфологични, лексикални, словообразователни и акцентологични явления на териториите на България и Македонија не се различават и очертават непрекъснати езикови ареали.

– Континуитетът на т.нар. македонски език всъщност е континуитет на българскиот език, којто и без наличието на политически рамки през епохата на Българското възраждане се развива и кодифицира на широка народна основа, запазвайки врзката с традицијата.

– В този смисъл представянето на българските възрожденски книжовници и дейци Марко Цепенков, Кузман Шапкарев, Григор Пърличев, Братја Миладинови и др. како собственомакедонски е поредната подмяна на историческата и научната истина. Всеизвестен факт е, че сборникът на двамата братја от Струга Константин и Димитър Миладинови *„Български народни песни“*, издаден в Загреб през 1861 г., в наши дни в Скопие се преиздава с подмененото заглавие *„Зборник за народни песни“* (1968 г.). Фолклорните сбирки на Марко Цепенков са записани на родниот му прилепски говор, југозападнобългарски диалект. В својата автобиографија тој пише: *„Вечен спомен да остаам/ на мой мил народ бугарски“* (М. Цепенков, 1896 г.). Трудът на рускиот учен А. Селищев *„Полог и него болгарско население“* в Скопие се преиздава само како *„Полог“*. Такви доказателства за подмяна на научната и историческата истина можат да бидат приведени за сите български възрожденци од географската област Македонија како и за чуждестранните учени, които са изследвали нашите говори там.

– По повод тврдението, че Ватрослав Облак е автор на „доминантната научна теорија за потеклото на старословенскиот јазик“ сме длъжни да уточним, че словенскиот учен, којто разгромува панонската теорија за произхода на старобългарскиот јазик, в своите *„Makedonische Studien“* (1896 г.) говори за „македонски българи“ и за „българи в Македонија“. Тој изрично пише, че спорът по негово време е бил българи или сѐрби живеат в Македонија, но никде не споменува за „македонско население“.

В заключение можеме да обобщим: в објективната наука нашиот целокупен јазик, независимо од тоа дали е на старо или на ново место, или съществува под различни форми (книжовни, писмено-регионални, диалектни и др.), веќе столетия наред е известен с народноста си име единствено како **български јазик**.

6.12.2019 г.